

Il-Poezija "Dell u Dija" ta' Dun Karm

M'hawn xejn itqal, u fl-istess hin isbaħ, milli wieħed ifisser sewwa, bil-kliem jew bil-kitba, dak li huwa jkun ħass jew qed iħoss. U dan mhux kulħadd għandu l-ħila jagħimlu. Bosta minna, meta qalbna tkun qed tħabbat, meta nkunu qed in-ħossu, ma nsibux kliem biex bih infissru tajjeb dak li nkunu qed in-ħossu. Il-qalb tal-poeta hi xi ħażja itqal biex tifhimha minn qalb ta' bniedem ieħor. Mhux la kemm taqbad u tfisser dawk il-ħsus, dak it-taqlib u dawk it-taqbidiet li jkunu għad-dew minn għala qalbu. Il-poeta jista' jitqies bħala bniedem xorx-oħra minn sħabu l-bnedmin; jiġu waqtijiet li hu jittajjar fuq il-ġwienah ta' īsebijietu 'l fuq 'il fuq, bla ma ħadd jista' jalas sa fejn jalas hu, bla ma ħadd jista' jifhem dak li jifhem hu. U Dun Karm, fil-poezija tiegħi "Dell u Dija" ifissrilna tajjeb, mhux biss x'igħiaddi minn għala qalb il-poeta, iżda wkoll jidhol fil-qalb ta' qalbu, jisfliha sew u jgħidilna kif tikber go fih ix-xrara tal-Poezija.

Jibda biex jistaqsi lilu nnifsu għaliex hemm dak id-dell "ħiemed" li qed jaħbi l-kobor ta' ħarstu, li qed idellel u jtaq-qal b'qalb il-Poeta. Dan iwieġeb għal din il-mistoqsija. Igħid il-na kif huwa sawwar u libbes l-ġhanja Maltija "bl-oħla kelma", li għallmitu ommu. Imbagħad huwa telaqha mat-triq ittendi l-ġħajta ta' "Sliema ! Sliema !"; iżda mhux kulħadd jieqaf jissamma' għal din is-sejħa; mhux kulħadd iħares lejn "it-tiżwiq tal-ħibsa tal-ġhanja Maltija". Bosta, "mogħimija wara x-xeħħxa u l-frugħha" għalqu għajnejhom u widnejhom, ma laqgħiux tajjeb il-ġhanja u din kellha toqgħod tistenna jum "aktar ħlejju." U għalhekk hemm dak id-dell go ħarset il-Poeta.

Jerġa' mbagħad isaqsi għaliex baqa' jgħanni l-ġhanja tal-Hajja u tal-Holqien; wara li n-nies ma kenux laqgħiha tajjeb; xinhi dik id-diġi li, meta l-Poeta jgħanni, tidher ħierġa minn dak id-dell ta' qabel? Għal dan iwieġeb li, meta x-xrara tal-Poezija "tikbes, tixgħel, taħkem u tħaddan" il-Poeta, dan, irid u ma jridx, igħanni "mitluf f'saltna ta' sebh li mhix ta' din id-dinja". Waqt il-lehma ż-Żmien u l-Wisgħa m'huma xejn għall-Poeta; jara ħwejjeg li ħaddieħor ma jistax jifhem u jara,

ħisiebu jidħol fil-qalb tal-ħajja li huwa jħoss "għaddejja s-serrep kullimkien" u mbagħad huwa jara s-Seqħi ta' Dejjem, li jixxhet bħal dija li tinfed minn ġod-dell f'għajnejn il-Poeta u tferraħlu qalbu.

F'din il-poežija aħna nħossu r-ritmu meqjus li nsibu tista' tgħid fil-poežija kollha ta' Dun Karm, il-ġħażla tal-aġġettivi mil-quṭa li jagħtu lewnejn ħaj lid-dehriet li l-poeta jgħiblha quddiem għajnejna kif ukoll is-sincerità u r-refgħha tal-ħsebijiet li, tista' tgħid, joħorġu jbaqbqu minn ġo qalbu. Biex nuru dan ingibu din il-biċċa illi fiha aħna nsiru nafu kif il-Poeta sab il-lehma għal Għanjetu fis-sbuħija tan-Natura u fil-kobor tal-Holqien.

"Għartha dik l-ġħanja taħbi ix-xemx utieqa
 mill-ġonna ħomor bil-laring, mill-oqsma
 tmewwieg biż-żara' mdieheb,
 mill-widien dellija
 tbajjad u tfewwaħ bir-rancis; irqomtha
 bid-dawl li jilma
 f'xuxet it-trabi tagħina,
 fid-daħka rżina u fil-ġħajnejn qawwija
 ta' xebbiet smajra kollhom saħħa u liegħa.
 U ja fu l-ljeli siekta
 kemm issammajt bla nifs,
 għall-ilħna safja li fil-ħiemda jaslu
 minn ġol-qiegħi tal-Holqien, u kif dawk l-ilħna
 qassamt bil-ġhaqal, u qabbilhom sewwa
 mat-taħbita ta' qalbi."

Xi sbuħija ta' dehriet iġibulna quddiemna dawn il-versi !
 Xi ngħidu mbagħad, għat-tixbiha mil-quṭa li fiha din il-poežija? Tolqtok tassep it-tixbiha tal-Ġħanja Maltija, imsawwra u mitluqa mat-triq minn idejn il-poeta "bħal tfajla rżina li bdiet taf ix-xbubija" b'qalbha ttaqtaq x'għad ighaddi minn għaliha. X'sengħha u x'reqqa ta' kliem biex bihom fisser tajjeb kif moħħi il-poeta, waqt il-lehma, jiġbor fi ħolqien kollu. Igħidilna li:

"Kif tingabar fi żgiegħa,
 tax-xemx id-diġi u fejn tingabar taħraq,
 hekk xi daqqiet jingabar
 il-ġmiel imixerred fil-ħolqien imżewwaq

gewwa l-ħsieb tal-Poeta,
u taħiġ ix-xbiha ċkejkna
ta' kollox, tixgħel dik ix-xrara u toħiroġ,
ħolma tas-sema, l-Ġhanja tal-Poeta."

Haġa oħra li niċċaqgħu magħha f'din il-poezija hija l-għadd ta' kliem Malti mhaddem b'sengħia kbira mill-id tal-Imgħalleml. Il-Poeta jidher li għandu ħażna kbira ta' kliem biex jinqeda biha fil-ġħana tiegħi. Kemm tassew tidher l-id tal-Imgħalleml fil-ġħażla tal-kliem biex jitfisser il-ħsieb għoli ta' dawn il-versi:

"..... Hemm xrara li xi drabi tikbes,
u meta tikbes tixgħel,
u meta tixgħel taħkem
u thaddan lil-Poeta u donnha tbusu
u tgħidlu kliem li ġadd għajru ma jifhem."

U b'liema sengħa joħloq ħsieb, biex ngħid hekk, "imtarraġ" bil-kliem li bihom inqedha biex jurina l-Hajja li

"titnissel, titwettaq, tmut u tiġġedded."

Qabel nagħalqu, rrudu ntenu li "Dell u Dija" hija poezijsa mill-isbaħi, bi ġejl iż-żejt sbieħi u ġseb iż-żejt imfissrin tajjeb. Wara li naqrawha tibqa' t-tiskira tal-Poeta, li, meta jgħanni,

"jintilef f'saltna ta' sebh li mhux ta' din id-dinja,"

ta' sebh li bid-dija tiegħi għiegħlu

".... jgarrab
il-hena ta' bla tarf li hu Poeta".

G. CASSAR PULLICINO.
(Student tal-Letteratura)